

משפיעים על רגשותיהם של אחרים. בלי החינוך הקריטי מאימא ואבא כבר בתחילת החיים, לא יתפתח המצפון, וההבנה והבינה לגבי מה מקובל, מה הוגן, מה צודק ואיך לשים את עצמם במקומו של האחר ולהבין איך השני מרגיש, לא יבוא. בנוסף, ללא חינוך מוסרי בהמשך (מהורים, מהחברה, ומהדת) התפתחות המצפון עלולה להיות לקויה.

הידע מהו טוב חייב לבוא לפני שיהיה מצפון. באנגלית המילה conscience מורכבת משני חלקים: con = עם, science = מדע. אז, כדי שיהיה לאדם מצפון, קודם חשוב שתהיה לו מודעות. בלי מצפון אין מעשים רעים או טובים – יש רק מעשים.

כדי ליישם את הנטייה לעשות מעשים טובים יש להקשיב למצפון. ובכל זאת, לבעל מצפון יש בחירה אם לציית לו או להתעלם ממנו (לפעול לפי יצר הטוב או לפי יצר הרע).

ההורים אומרים לנו להתנהג יפה, אבל לא תמיד מענישים התנהגות מאכזבת. המורים דורשים שנשיג הישגים טובים, ובכל זאת נותנים מועד ב'.

השופטים פוסקים, אבל גם משחררים עבריינים על תנאי.

אז מה אם יש לנו מצפון? מה מונע מאיתנו מלהתעלם ממנו ולבחור לפי היצר הרע, כפי ששאר העולם, כנראה, עושה, ומה מניע אותנו לשואף להיות מופרדים מהם ולהתקרב לאלוהים?

מה זה להיות קדוש? / אהרון ליפר
 במקורות ישנן שתי גישות לשאלה זו. גישה אחת, מתייחסת להפרדה. קדוש הוא העם שנבחר להיות שונה מן הגויים – עם מורם בעיני אלוהים. מעם קדוש מצופה הרבה יותר. הגישה השנייה מתייחסת להבנת "היותר" המצופה מאיתנו. להיות קדוש זה להיות טהור לב, להתנהג בהתחשבות בזולת, להיות הוגן, ככתוב בפרשה, "ואהבת לרעך כמוך". למה יש לפרט בפרשת קדושים איך להתנהג? הרי לכל בן-אדם יש מצפון, לא? האם זה לא ברור מאליו לכל בן-אדם, כפי שהרב הילל אמר בעמידה על רגל אחת: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך"? להיות קדוש, קודם כל יש להקשיב לקול הדקיק בתוך הראש והלב – המצפון.

בגן-עדן, אדם וחווה קיבלו אישור לאכול מכל העצים פרט לעץ הדעת טוב ורע. אבל הפיתוי היה גדול מדי והם אכלו מן העץ בכל זאת. האם נפל כאן שקר? איפה המודעות המובטחת בין טוב ורע היום, אחרי אכילת פרי עץ הדעת? למה ממשיכים להיעשות מעשים רעים? ולמה יש צורך לרדת לפרטי פרטים בפרשה זו לגבי מה רע – או יותר נכון – מה לא קדוש במעשים מסוימים?

יש הטוענים שלבני אדם, עמוק בתוכנו, נמצאים "היצר הטוב והיצר הרע" והנטייה לעשות מעשים טובים ומעשים רעים נובעת מהם. יש הטוענים, כי תינוקות רוכשים הבנה של מהו טוב – מהי התנהגות מקובלת – במקור מהוריהם. הנטייה לעשות מעשים רעים כבר כרוכה בצורך שלהם לקבל סיפוק מידי. מימוש הנטייה לעשות מעשים טובים בא רק אחרי שילדים לומדים להתאפק ולהרגיש איך מעשיהם

ביום שני הקרוב אני עומד לטוס לארצות הברית לקיים את מצוות ה"עשה" שהרגע הזכרתי – כיבוד האם. אימי הגיעה למצב גופני אשר דורש מעבר מבית פרטי לבית אבות. אני וכל אחיי מתכנסים ממרחקים רבים לעזור לה כי מגיע לאימנו הכבוד הזה. היא ואבי בעודם תחת החופה אמרו אחד לשני "הרי את מקודשת לי (הרי אתה מקודש לי) כדת משה" לפני שהביאו אותנו לעולם ולפני שטיפחו את מצפונינו. לפי מצפוני, אני מרגיש חובה לכבד אותה ואת זיכרון אבי בנסיעה הזאת. לכן המחשבות שלי היום בקריאת פרשת קדושים נודדות לעניין הקדוש הזה באופן טבעי.

לסיום, סיפור מסכם:

על הקיר במשרד מסוים, בגובה העיניים, היה שעון קיר. כל עובד שנכנס היה מסתכל בשעון הקיר ובשעון היד האישי שלו והיה מכוון את שעון הקיר להתאים אותו לשעון היד. מנהל המשרד החליט שהמצב בכלל לא מקובל ובעזרת סולם גבוה הוא תלה את שעון הקיר ליד התקרה. אחרי זה, כל עובד שנכנס למשרד היה מסתכל למעלה-למעלה על שעון הקיר ועז על שעון היד שלו, והיה מכוון את שעון היד האישי בהתאם.

מה זה להיות קדוש? זה לכוון את המצפון שלנו גבוה-גבוה, ולהתאים את עצמנו לאדוני אלוהינו.

בפרשה אנו מצווים להיות קדושים כי האל עצמו קדוש, "קדושים תהיו כי קדוש אני אדוני אלוהיכם". עלינו לדאוג לא לגנוב, לא להתכחש ולא לשקר – וחס וחלילה לא לערב את אלוהים בשקר על ידי שבועה כוזבת בשמו – לא לקלל חרש, לא לשים מכשול לפני עוור, לא ללכת רכיל בעם, לא לעמוד על דם רעינו, ולא לשנוא את אחינו בלבנו. יש עוד איסורים – מצוות "אל תעשה", – וגם מצוות "עשה", כולל הגרעין של כלל ההתנהגות, והמקור לפרשנות רבה: "ואהבת רעך כמוך". מה מניע אותנו לציית למצפון שלנו אם אחרים לא מצייתים למצפונם? אם אנחנו נפר את מצוות ה"אל תעשה", מי יראה זאת, מי יידע, מי יוכיח זאת, מי יתלונן, מי יבקש צדק? פעם אחרי פעם בפרשה, אחרי קטע מסוים, חוזרות המילים "אני אדוני". למה? כי אפילו אם בני אדם אחרים לא יראו את המעשה הרע או כן יראו ולא יטרחו להעיד על כך ולא יבקשו צדק, המילים "אני אדוני" באות להזכיר לנו כי גבוה מעלינו, בשמיים, אלוהים רואה ויודע. המודעות הזאת היא המניע לציית למצפונינו ולהיות קדושים. המקור של המצפון שלנו, לכן, נמצא למעלה-למעלה. ההורים שמקדישים את עצמם תוך אהבתם כלפינו למסירת המצפון מתפקדים כגשר בין אלוהים אלינו, הילדים שלהם. הפרשה מתחילה במילים, "קדושים תהיו כי קדוש אני אדוני אלוהיכם" ומיד ממשיך במילים, "איש אימו ואביו תיראו..." ברור, כי אם לא נכבד את אימנו ואבותינו, לא נלמד להיות קדושים.